

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravnški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PONEDELJEK, 21. DECEMBRA (DEC. 21), 1942 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 250 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Rusi zadali težke udarce Nemcem v novi ofenzivi

Moskva poroča, da so Nemci izgubili 28,000 vojakov v zadnjih petih dneh. Sovjetske čete zasedle Degtevo, strateško mesto v bližini železnice Voronež-Rostov. Japonci napadli Kalkuto z bombami po angleški invaziji Burme. Ameriške podmornice potopile sedem japonskih ladij v bližini Solomonskih otokov. Kitajci reokupirali važno mesto ob reki Jangtse.—Zavezniška letala kontrolirajo ozračje nad afriško fronto

Moskva, 21. dec.—Sovjetske čete so okupirale Degtevo, strateško mesto, ki je oddaljeno dvajset milj od Millerova, križišča železnice Voronež-Rostov, ki vodi v Harkov. Velika nemška armada na ozemlju, kjer reka Don naredi ovinek, je v nevarnosti uničenja.

Uradni komunikacijski pravi, da so Rusi zadali težke udarce sovražniku v ofenzivi, ki se je pričela pred petimi dnevi. Nemci so izgubili nadaljnjih 28,000 vojakov. Število vključuje ubite, ranjene in ujetje vojake.

Millerovo leži na ozemlju, s katerega so nacistične kolone začele prodirati proti reki Don v zadnjem poletju. Nemci so takrat okupirali Rostov. Izgleda, da se nemška armada ob reki Don ne bo izmotala iz pasti.

Poročilo se glasi, da so Rusi v ofenzivi zasedli Mankovo, Kalitvinskaja, Šeptuhovko, Kutejnikov, Meškov, Baskovskaja, Kružilin, Karginskaja in več drugih mest in vasi v ofenzivi. To kaže pravi, da Nemci beže pred Rusi.

New Delhi, Indija, 21. dec.—Japonci so odgovorili na invazijo Burme po britskih četah z bombardiranjem Kalkute, mesta ob sveti reki Ganges. Vrgli so nekaj bomb na predmestja, ki pa niso povzročile posebne škode.

Skupno naznanilo o japonskem bombnem napadu na Kalkuto sta naznanili poveljstvi britske letalske sile in armade v Indiji. To pravi, da so bombe ubile in ranile nekaj civilistov.

London, 19. dec.—Ameriške letalske trdnjave so zadale nove udarce osišču v Tuniziji. Napad je bil na sovražne bojne ladje v Bizerti, mornarični bazi, pomole in militaristične naprave. Bombe so poškodovale tri bojne ladje in zanele ogromne požare. Druge roji ameriških bojnih letal so bombardirali Tuniz, glavno mesto Tunizije. V spopadu v zraku nad tem mestom so ameriški letalci sestrelili pet osiških letal.

Britska in ameriška sila na kopnem je raztegnila operacije na vsej fronti. S to silo sodelujejo francoske čete, ki so zasedle strateške pozicije v bližini Pont-Du-Fahsa, 22 milj južno-vzhodno od Mejez-el-Baba.

Britska armada v Libiji udriha po Rommelovih četah, ki še vedno beže proti Tripolitani, s podporo bojnih letal. Uradni komunikacijski pravi, da britska in ameriška letala kontrolirajo ozračje.

Poročilo, ki ga je dobil londonski list News Chronicle, pravi, da se nahaja 15,000 nemških in italijanskih vojakov v pasti na ozemlju med Wadijem in Matratimom in da jim preti uničenje.

Moskva, 19. dec.—Ruske čete so obnovile ofenzivo na s severozahodni strani Moskve ter zadale nadaljnje udarce sovražniku. Okrog dva tisoč nemških vojakov je padlo v bitki z Rusi na ozemlju med Rževem in Velikojuki. Slednje mesto je oddaljeno 90 milj od latvijske meje.

Na fronti pri Stalingradu, mestu ob reki Volgi, ki ga Nemci obkrožajo že 119 dni, so Rusi zdrobili dva nemška bataljona, razbili 26 tankov in 36 motornih vozil, dočim so letalci sestrelili na-

Kompanija se udala pritisku

Podpisala je pogodbo z unijo CIO

Chicago, 19. dec.—Kontroverza med Montgomery Ward & Co. in federalnim vojno-delavskim odborom je bila končana, ko je kompanija na pritisk tega odbora podpisala pogodbo z unijo United Mail Order, Warehouse & Retail Employees, včlanjeno v Kongresu industrijskih organizacij.

Kompanija je podala izjavo, v kateri pravi, da je podpisala pogodbo pod pritiskom odbora in ker je to zahteval predsednik Roosevelt v noti, katero ji je poslal 12. decembra. Predsednik je naglasil v noti, da zahteva podpis pogodbe kot poveljnik ameriške oborožene sile.

Francis Heisler, odvetnik unije, je dejal, da pogodba velja za nazaj do 8. decembra. Ta določa zaprto delavnico in odbijanje članarine za unijo po kompaniji.

Vzroki Rommelovega poraza v Afriki

Ameriško tajno orožje zdrobilo nemške oklopne kolone

New York, 19. dec.—Radijsko poročilo iz Londona pravi, da je Hitler spet premešal poveljstvo nemške oborožene sile na ruskih frontah. Za poveljnika armade na centralni fronti je bil imenovan feldmaršal Fritz Erich von Manstein. On je nasledil feldmaršala Wilhelma List.

Melbourne, Avstralija, 19. dec.—Ljute bitke divjajo na južno-vzhodnem koncu zavezniške fronte in severno od Bune, japonske baze na obali Nove Gvineje, katero so zasedle avstralske in ameriške čete, se glasi vest iz glavnega stana generala Douglasa MacArthurja. Avstralske in ameriške čete naskakujejo japonske pozicije.

Cungking, Kitajska, 19. dec.—Uradna časnikarska agentura poroča, da so kitajske čete reokupirale Hošueh, strateško mesto ob reki Jangtse v južno-vzhodnem delu province Šansi. Japonci so bili pognani iz mesta po tri dni trajajoči bitki, v kateri sta obe strani utrpeli velike izgube. Poročilo dostavlja, da je bilo prodiranje treh japonskih vojaških kolon ob reki Salween ustavljeno.

Washington, D. C., 19. dec.—Ameriške podmornice so potopile sedem japonskih zalagalnih ladij v bližini Solomonskih otokov, poroča mornarični departament. V operacijah v zadnjih tednih so podmornice potopile 105 japonskih ladij in parnikov. Ameriški letalci so bombardirali japonsko vojaško posadko pri Mundi, otok New Georgia. To je bil že sedmi napad iz zraka na to posadko v zadnjih desetih dneh.

Amerika poslala misijo v Afriko

Washington, D. C., 19. dec.—Ameriška ekonomska misija je odpotovala v francosko severno Afriko, kjer bo sodelovala z Robertom Murphyjem, načelnikom divizije za civilne zadeve v štabu generala Dwighta D. Eisenhowerja. Njena naloga je pregled zaloga materiala, ki ga potrebuje Amerika in njeni zavezniki.

HULL APELIRA ZA ENOTNOST MED FRANCOZI

Glavni cilj mora biti poraz Nemčije in Italije

OBSODBA POBIJANJA ŽIDOV

Washington, D. C., 19. dec.—Državni tajnik Cordell Hull je apeliral na francoske frakcije, ki se klestijo med seboj, naj izrazijo razlike, se zedinijo in podporo vojne napore združenih narodov v borbi proti osiščim silam. Dejal je, da je enotnost Francozov zdaj bolj potrebna nego je bila kdaj prej za poraz Nemčije in Italije.

Hullovo apel je sledil deklaraciji admiralja Jeana Darlana, načelnika civilne administracije v francoski severni Afriki, da se bo umaknil v privatno življenje, ko bo ta vojna končana z zmago združenih narodov. Diplomatični krogi vidijo v tej deklaraciji željo po sporazumu z odborom borbenih Francozov, kateremu načeluje general Charles de Gaulle. Ta odbor je kritiziral sklenitev dogovora med Darlanom in ameriškim generalom Dwightom D. Eisenhowerjem, poveljnikom zavezniške oborožene sile v severni Afriki.

Hull je bil na konferenci s časnikarji vprašan, ali je enotnost med francoskimi frakcijami mogoča in ali bodo voditelji teh kooperirali z zavezniki v vseh ozirih, če se zedinijo. Državni tajnik je odgovoril, da se zanaša na kooperacijo vseh elementov, ki simpatizirajo z zavezniki in podpirajo njihovo borbo proti osiščim silam.

Državni tajnik je informiral časnikarje, da so vlade združenih narodov soglasno obsodile nacistični terorizem v okupiranih deželah in masno klanje židov. Te vlade bodo podvezle potrebne korake, da osebe, ki so odgovorne za storjene zločine, dobe zaslužen kazni.

Predsednik Roosevelt in načelniki vlad združenih narodov so že javno naznanili, da bodo osišni kriminalci kaznovani, je rekel Hull. "Seznam zločincev je že zbran in vsi bodo prišli pred sodišča držav, v katerih so izvršili zločine. Poljska je glavna klavnica židov, odkar so jo nemške čete invadirale."

Automobilisti na vzhodu dobe gasolin

Washington, D. C., 19. dec.—Odobrenje, ki jo je večeraj izdal upravni za kontrolno cen in s katero je ustavila prodajanje gasolina avtomobilistom v sedemnajstih vzhodnih državah in Kolumbijskem distriktu, bo revidirano. Gasolin bodo dobili v pondeljek avtomobilisti, ki imajo nakaznice B in C, ne pa oni, ki imajo nakaznice A. Kdaj bodo slednji dobili gasolin, naznanilo ne omenja.

Staška tiskarjev v Cantonu

Canton, O., 19. dec.—List Repository, edini dnevnik v tem mestu, ni izšel zaradi stavke, katero je oklicala tiskarska unija. Thomas A. Holland, podpredsednik mednarodne tiskarske unije, katere glavni stan je v Indianapolisu, Ind., je dejal, da je bila stavka oklicana, ker je uprava lista odbila zahtevo za zvišanje plače. John J. Raridan, urednik lista, je apeliral na vojno-delavski odbor za posredovanje.

Kitajska vlada ustalila cene

Cungking, Kitajska, 19. dec.—Vlada je ustalila cene potrebščin, blagu več vrst in mezde, da prepreči inflacijo. Zadevna odredba je takoj stopila v veljavo.

Ameriški poslanik zapustil Finsko

Nemci povečali pritisk na finsko vlado

London, 19. dec.—Arthur Shoeffeld, ameriški poslanik v Helsinku, Finska, je odpotoval v London, kjer bo ostal nekaj dni, nakar bo odšel v Washington, kjer bo poročal predsedniku Rooseveltu in državnemu tajniku Hullu o položaju na Finskem. V Londonu trdijo, da se ne bo vrnil na Finsko.

Njegov odhod je povezan z razpletom dogodkov na Finskem. Nekateri finski politiki so dali razumeti, da se dežela ne počuti dobro pod nemškim pritiskom. Ta je bil povečan, ko so se pokazala znamenja, da se je finsko ljudstvo naveličalo vojne in je agitacija za sklenitev miru z Rusijo dobila oporo pri nekaterih članih finske vlade. Med temi je socialist Karl Fagerholm, minister za socialno blaginjo. Določa se, da je zapretel z resignacijo v znak protesta proti nacistični podločnosti.

Fagerholm je nedavno izjavil, "da se Finska ne bori za Hitlerjev novi red v Evropi, temveč za svojo svobodo in neodvisnost. Priznanje, da Finska nosi težko breme, ni sramotno."

Drugi člani finske vlade, med temi zunanji minister Johan Witting, se boje Hitlerja. Oni vidijo možnost ojačanja nemških divizij na Finskem, če bi vlada sklenila separatni mir z Rusijo. V bistvu že obstoja premirje med Finsko in Rusijo. V zadnjih mesecih se sploh ne vrše bitke med finskimi in ruskimi četami.

Chicago dobi več kurilnega olja

Governer Green priporoča suspenzijo regulacij

Chicago, 19. dec.—John C. Weigel, direktor pokrajinskega urada administracije za kontrolno cen, je naznanil, da bodo lastniki poslopj, ki rabijo kurilno olje, dobili več olja v smislu instrukcij, katere je dobil iz Washingtona. Kuponi št. 3, s katerimi bi dobili olje šele 5. januarja, bodo veljavni 23. decembra. Ta korak je bil storjen, da se pomaga odjemalcem kurilnega olja. Restrikcije glede omejitve porabe olja so bile razveljavljene za Chicago, Illinois in šest drugih držav. Te so Iowa, Wisconsin, Minnesota, South Dakota, North Dakota in Nebraska.

Trgovci z oljem pravijo, da je to koncem s strani administracije za kontrolno cen. Governer Dwight H. Green je apeliral na predsednika Roosevelta za suspenziranje regulacij glede delitve kurilnega olja v odmerkih do 15. januarja.

Mobilizacija dijakov za dela na farmah

Washington, D. C., 19. dec.—Administracija farmske zaštite je objavila načrt glede mobilizacije 100,000 dijakov za dela na farmah prihodnje poletje. Dr. Gregory Silvermaster, direktor delavske divizije te administracije, je dejal, da sprejetje načrta zahteva pomanjkanje delavcev na farmah.

Laval ranjen pri eksploziji mine

Moskva, 19. dec.—Časniška agentura Tass je dobila poročilo iz nekega kraja ob švicarski meji, da je bil Pierre Laval, načelnik višje vlade, ranjen zadnjem ušesu, ko je avtomobil, v katerem se je vračal v Vichy iz Pariza, zadel ob mino v bližini biv-

Domače vesti

Naši vojakci padajo Bentleyville, Pa.—Po uradnem obvestilu iz Washingtona je na fronti v severni Afriki padel Frank Zupančič, član društva 240 SNPJ.

Seja eksekutive ASS

Chicago.—Prva seja eksekutive Ameriškega slovenskega sveta se vrši v torek dne 22. decembra, v prostorih Leona Jurjeva, Cermak Road. Na tej seji bo potrjen zapisnik Slovenskega narodnega kongresa in na dnevnem redu so druge važne stvari. Razni zadržki so zavlekli to važno sejo in med temi je bila tudi bolezen predsednika Etbina Kristana, ki se je prehladil že v Clevelandu in potem je ležal pod zdravniško oskrbo skoro dva tedna pri sorodnikih svoje žene v Chicagu. Zdej je že na nogah in bo lahko predsedoval seji.

Literarno delovanje A. Klančarja

Chicago.—Prosveta je prejela jesensko izdanje zbornika "Poet Lore—World Literature and Drama," v katerem je angleški prevod komične enodejanke Radoslava Murnika "Napoleonov samovar." Prevod iz slovensčine je oskrbel Anthony J. Klančar iz Clevelanda. Reči moramo, da je prevod gladek, poljuden in blizu izvirnika; vsled česar dela vso čast Murniku in omenjeni publikaciji, ki izhaja v Bostonu, Mass.

Vesti iz Pennsylvanije

Imperial, Pa.—Frank Blažič in John Košenina mlajši, člana društva 106 SNPJ, sta se poškodovala pri delu in prvi se nahaja v bolnišnici Mercy v Pittsburghu, drugi pa v bolnišnici Sawickley Valley. Thomas Shaffer, član istega društva, je srečno preстал operacijo na slepiču v bolnišnici Mercy v Pittsburghu. Članstvo želi vsem trem brzega okrevanja.—Albert Trušnovič je pa odšel v službo strica Sana in želja je, da se srečno povrne.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Dne 16. t. m. je v bolnišnici umrl Frank Stanovnik, star 60 let in doma iz Sinje Gorice pri Vrhniki. V Ameriki je bil 30 let in tukaj zapuščal dva sinova, hčera, brata in sestro.

Sodišče zavrnilo Pelleyjev apel

Vodja protizidovske organizacije bo moral odsedeti kazni

Chicago, 19. dec.—Federalno apelatno sodišče je zavrnilo priziv Williama Dudleyja Pelleyja, voditelja srebrosrajčnikov, protizidovske organizacije, ki je bil spoznan za krivega podžiganja upora in obsojen na petnajst let zapor. Obsodbo je izrekel federalni sodnik Robert C. Baltzell v Indianapolisu, Ind., v avgustu.

Poleg Pelleyja je bil obsojen v zapor Lawrence A. Brown, njegov glavni pomočnik in upravitelj firme Fellowship Press, ki je izdajala Pelleyjeve magazine in letake. Pelley je bil predsednik te firme.

Priziv je zavrnil federalni sodnik Evan A. Evans, ki je tudi obsodil vse publikacije, ki objavljajo nerazmišljene vesti o porazi ameriške oborožene sile z namenom, da ubijejo pri ljudstvu zaupanje v vojaške poveljnike. Pelley je v prizivu trdil, da vlada ni predložila evidence, da je on podžigal upor.

še meje med zasedeno in nezasedeno Francijo. Preiskava je ugotovila, da so bile mine položene na cesto, preden je Lavalov avtomobil došel do njih.

VLADA NAZNANI-LA ZNIŽANJE PORABE MESA

Zivilska administracija uveljavila nove regulacije

TRGOVCI Z MESOM PROTESTIRAJO

Washington, D. C., 19. dec.—Zivilske oblasti so naznanile tedensko znižanje porabe mesa s 40 na 35 unč na posameznika v prvem četrtletju prihodnjega leta. Zaloge svinjine, teletine in bravetine za civilno porabo bodo reducirane za trinajst odstotkov po novem letu.

Obvezno odmerjanje mesa še ni bilo odredeno, to pa lahko pride v bližnji bodočnosti. Zivilske avtoritete so že večkrat apelirale na civiliste, naj omeje porabo mesa.

Naznanilo o znižanju porabe mesa je objavil urad za kontrolno cen na priporočilo poljedelskega tajnika Wickarda, ki je tudi načelnik živilske administracije. Slednji je uveljavil nove regulacije, nanašajoče se na porabo in razpečevanje mesa in drugih živil.

Klavrniške družbe so bile pozvane, naj omeje pobiranje klavnine živine na 70 odstotkov v prvem četrtletju prihodnjega leta. Cene mesa, ki se prodaja na debelo, so bile ustaljene 28. septembra v smislu odloka, ki ga je podal urad za kontrolno cen.

Chicago, 19. dec.—Člani Zveze trgovcev z mesom so na svojem zborovanju protestirali proti odredbi urada za kontrolno cen, ki jim zanika pravico kupovanja mesa od klavrniških kompanij. Zborovanja se je udeležilo šeststo članov organizacije, ki so sprejeli tudi zaključek za zbiranje posebnega sklada za financiranje kampanje, da se odredba razveljavi. Izjavili so, da bo moralo najmanj 4000 mesnic zapreti vrata, če odredba ne bo preklicana.

G. A. Wezerek, predsednik Zveze, je dejal, da njegova organizacija dostavlja meso 8000 mesnicam v Chicagu. Lastniki teh so bili že informirani, da ne bodo dobili mesa kot posledica novih regulacij. Mnogi bodo morali zapreti mesnice pred novim letom. Predlog, da organizacija protestira proti odloku urada za kontrolno cen, je bil soglasno sprejet.

Dijaške rezerve bodo odpravljene

Cez 250,000 dijakov prizadetih

Washington, D. C., 19. dec.—Vojni in mornarični departament sta v skupni izjavi naznanila odpravo vojaških rezervnih zborov na kolegijih in univerzah po novem letu. Vsi dijaki v starosti 17 do 23 let se bodo vezbali na podlagi novega sistema in pod vodstvom armadnih in mornaričnih častnikov, ki jih imenujeta departamenta.

Vojni tajnik Henry L. Stimson je priznal, da bo novi sistem rezultiral v drastični reviziji vzgoje na kolegijih in univerzah. Okrog 250,000 dijakov, ki pohajajo zdravniške, zobozdravniške, kemične in inženirske šole, bo prizadetih.

Vojni in mornarični departament sta storila ta korak na priporočilo komisije za mobilizacijo človeške sile, kateri načeljuje Paul V. McNutt. Na ameriških univerzah in kolegijih je okrog 1,500,000 dijakov.

PROSVETA THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in Cicero \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (December 31, 1942), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

136

Višji davki na dohodke so tukaj

Z novim letom pridejo davki na dohodke, kakršnih še ni bilo v Ameriki. Skoro vsakdo—kdor zasluži dvanajst dolarjev ali več na teden—bodo morali plačati davek od zaslužka in drugih dohodkov in število davkoplačevalcev se bo povečalo za več milijonov.

Dohodninski davek je povečan od štirih na šest odstotkov in izjemščine so zelo znižane. To pomeni, da bo davek približno dvakrat večji kot je bil za prejšnje leto. Poleg tega bo treba plačevati še posebej "hranilni davek" petih odstotkov, ki bo delno povrnjen po vojni.

Vsakdo, ki bo podvržen davku, se je gotovo že poučil, kaj ga čaka in zato se je tudi pripravil; to se pravi, da že zdaj hrani za davek, ki ga bo treba plačati. To je pametno. Kdor pa ne more prihraniti toliko, da bi plačal ves davek hkratu, lahko plača v četverih obrokih, ki so vsake tri mesece.

Marsikdo bo godrnjal nad tem davkom. Godrnjali bodo oni, ki še niso vajeni dohodninskega davka in ga bodo zdaj prvič prisiljeni plačati; to bo nekaj novega in zelo neprijetnega zanje. Dalje bodo godrnjali mnogi, ki so prej plačevali le nekaj malega, zdaj pa bodo udarjeni z več sto dolarji plačila.

Prepričani pa smo, da bo le neka manjšina med godrnjavci. Resni ljudje, ki danes dobro služijo v vojni industrijah in kateri se zavedajo, kaj pomeni sedanja vojna in da zmaga zahteva velikih žrtv—bodo z veseljem odšteli tiste dolarje stricu Samu. Na milijone jih je v Ameriki, katerim ne bo treba žrtvovati ničesar drugega razen za davke, bonde in kolikor si bodo morali prigrizati na potrebščinah, ki se zdaj prodajajo na odmerke. In to je jako malo!

To je zelo malo v primeri z žrtvami onih, ki prelivajo kri na bojiščih. Naj je davek še tako velik, naj skopček za vojnopravilne bonde vzame ves ostali prihranek—življenje in zdravi udi bodo še ostali. To je zelo sebično rečeno, ampak tako bodo računali milijoni in ne bodo se motili.

Amerika potrebuje nove in nove milijarde dolarjev—sami milijoni so danes malenkost—za financiranje vojne, za financiranje pomoči v orožju in strelivu Angliji, Rusiji, Kitajski in drugim, sploh za financiranje zmage vseh Združenih narodov. Faktično zavisi zmaga nad nacifašističnim osiščem od Amerike, kajti Amerika mora zalagati z bojnim materialom in drugimi potrebščinami vse svoje zavezničke—in ko bo konec vojne, bo morala nasičevati akore vse svet, ki bo v neposrednem opustošenju in kaosu. Levji delež hujšega bremena vojne v zgodovini človeške družbe leži na plečih Amerike; ki bo poleg Južne Amerike in Kanade—vsaj upamo tako—edina, katere se aktualna furija razdevanja ne bo dotaknila. Vsi drugi kontinenti sveta bodo več ali manj prizadeti od vojne.

Ako torej pomislimo na kolosalne izdatke, ki jih ima Amerika a to vojno in kateri bodo še večji v prihodnjem letu, ko bo Amerika na čelu Združenih narodov udarjala s svojimi silnimi ofenzivami po sovražniku v Evropi in Aziji—ne smemo se čuditi in še manj smemo godrnjati, če imamo le trohico "common sense" v glavi, nad veličino naših davkov.

Pomislimo le, kaj plačujejo ljudje drugih dežel—veliko več kot proporcionalno plačujejo doslej in bodo plačevali tudi v bodoče ameriški državljani. Pomislimo samo, koliko plačujejo Rusi in Angleži—veliko, veliko več kot mi; tam so žrtve stokrat večje in tam imajo odmerke že od začetka vojne, povrh jim pa manjka sto in sto stvari, ki jih ne morejo dobiti za nobeno ceno, dočim jih mi lahko kupimo, kolikor hočemo.

Nadalje moramo pomisliti, da največ plačujejo baš ljudje v sovražnih deželah. Tam sploh ni več davka—tam jim diktator enostavno vzame vse, razen kolikor je treba za golo in mikerno ekstenzo. In oni tamkaj morajo danes dajati in dajati—ko so že izgubili upanje na zmago, ko že slutijo, kakšne posledice strašnega poraza jih čakajo.

Mi smo tako visoko nad njimi, kakor je ptič vrh visokega stolpa nad črvom globoko doli v jami. Mi imamo živo vero v zmago—zmago, ki je ne moremo oceniti z vsem bogastvom Amerike. . .

Pomislimo, kako bi se mi počutili, ako bi pred nami zijala jama—poraza z vsemi posledicami izgube vsega, kar imamo in s pasjim življenjem podložnega hlapca za nedogledno bodočnost? Ako bi le nekoliko pomislili na to—ali bi zdaj godrnjali nad malenkostnim davkom, čigar namen je, da nas očuva te katastrofe? —

Mislamo, da ga ni človeka med nami—razen otopelih idiotov—ki se zaveda vsega tega pa bi še godrnjal nad dohodninskim davkom in bi skemari, kako bi vlado ogoljufal za ta davek; ne—ni ga razen idiotov in podležev najnižje vrste!

Demokracija ne sme biti za nikogar le privilegij uživanja brez dolžnosti in poštovanja. Kdor bi to smatral, je parazit najnižje vrste in ni vreden, da živi v demokratični deželi. Nihče ne sme biti tako "žolt", da bi zase grabil le pravice, dolžnosti bi pa prepuštil drugim—naj drugi prelivajo kri na bojišču, naj drugi plačujejo davke in posojujejo vladi, naj drugi trpe neugodnosti odmerjanja blaga. Ne, demokracija ne potrebuje takšnih stvorov!

Za zmago demokracije v tej vojni ni noben davek previsok, ni nobena žrtev prevelika!

Glasovi iz naselbin

Da smo bolj previdni! Chicago, Ill.—V Boliviji, južni Ameriki, je predsednik oklical obsedno stanje v Catavanskih rudniških okrajih, kjer se producira veliko pločevine, vsled stavke, ki je tam izbruhnila.

V Prosveti z dne 17. decembra na prvi strani je bila o tej stvari objavljena sledeča vest: "Bolivija oklica obsedno stanje. Predsednik Enrique Penaranda je oklical obsedno stanje v petih rudniških okrajih, ki producira pločevino, kjer so na delu po nacijah kontrolirani elementi. Ti dobivajo navodila iz Berlina glede oviranja produkcije pločevine.

Obsedno stanje je bilo oklicano po nemirih in stavki, ki je zavrla produkcijo v rudnikih Patino Tin Co. Neki rudar je bil ranjen v nemirih, katere je policija zatrla. Rudarji so zastavali, ko je kompanija odbila zahtevo glede zvišanja plače za deset odstotkov.

Notranji minister je naznanil, da so rudarji zavrnili ponudbo vlade glede posredovanja med njimi in kompanijo, da se konflikt izravna. Njihovi voditelji se niso hoteli udeležiti konferenec. Obsedno stanje je v veljavi v okrajih La Paz, Oruro, Potosi, Cochabamba in Sucre. Predsednik Penaranda in delavski minister Juan Manuel Balacazar sta obdoločila ekstremiste podžigalja nemirov.

Politični krogi trdijo, da so za nemire odgovorni tudi voditelji levičarske revolucionarne stranke. Ti hočejo baje kovati kapital iz nemirov in ustaviti produkcijo pločevine, ki jo potrebujejo orožne industrije združenih narodov.

Ako so za stavko in nemire res odgovorni nacistični špijoni, potem je navedena vest na mestu. Toda v meščanskem listu "The Chicago Sun" z istega dne v uredniškem članku pod naslovom "Nazi and Company Stores" pa niso tako gotovi, da so naciji krivi stavke kot je na primer Prosveta.

Dotični članek se dobesedno glasi sledeče:

"From Bolivia comes a United Press dispatch concerning a somewhat mystifying labor conflict in the Catavi mines of the rich Patino Tin Enterprises. The miners walked out. It is reported, in protest against a company store system and with a demand for a 10 per cent wage increase. There were some attendant disturbances. Subsequently President Enrique Penaranda declared martial law in five tin-mining areas. He did so, says the dispatch, to prevent 'extremists', believed to include Nazi-controlled elements from hampering tin production. We hope more light is shed on this controversy. If Nazis muscled into it, that fact should be subjected to proof and strong measures taken against the Nazis. But our memories are long enough to recall that in the United States men with the temerity to oppose company stores and ask higher wages have been erroneously branded 'communists'. Neither in Bolivia nor the United States, if justice is the objective, should the catchword 'communist' or 'Nazi' be permitted to divert authorities from issues of reality in labor disputes."

Komur je znano, kaj za delavca pomenijo "kompanijske trgovine", v katerih morajo delavci kupovati dnevne potrebščine, ako hoče delati za družbo, se ne bo čudil, če rudarji rebelirajo proti takemu sistemu tudi v Južni Ameriki, kar seveda v tem slučaju še ni dokazano. Obratno pa na podlagi gornjega uredniškega članka tudi še ni ugotovljeno, če je resnica, da so naciji odgovorni za stavko in nemire v Boliviji. Če bo končno dokazano, da so krive neznosne razmere omenjene stavke, se mi zdi, da se je Prosveta kot delavski list v tem slučaju prenačil.

F. A. Vider. Pripomba uredništva. — Potrebno je pojasniti, da Prosveta ne kontrolira svojih dnevnih vesti na prvi strani, zato tudi ne more biti odgovorna zanje, pač pa so odgovorni viri, iz katerih so vesti zajete. Gornja vest je bila zajeta iz istega vira, na katerega se br. Vider sklicuje—The Chicago Sun, ki pa tudi še ni na jasnem, če je vest resnična ali ne. Kadar imajo delavci upravičen vzrok za boj, so v pravem—ampak danes ni več nobene novica, da nacifašisti tudi radi vidijo in podpihujejo stavke v Ameriki, kakor so jih prej podpihivali komunisti, ko je šlo za vojna "imperialistična" zanje. Polemiziranje z vestmi se ne izplača.

S pota Prišel sem z dolgega potovanja na Slovenski narodni kongres iz Clevelanda, kjer sem zastopal društva SNPJ, KSKJ, ABZ in SZZ iz New Dulutha, Minn. To omenjam kot oproti, ker se nisem mogel odzvati na mnoga privatna povabila. Spotoma sem obiskal le 82 let staro mammo Gudencovo in tudi sestro prerano umrlega člana našega društva Andreja Smrekarja. Ko se kaj ogreje, pa zopet na svidenje v Clevelandu. Matija Pogorelec.

O pokojnem bratu Girard, O. — Zelim poročati še nekaj o smrti mojega brata Matijeta Leskovca, o katerem je bilo poročano pred nekaj dnevi v Domačih vesteh Prosvete. Pokojni brat Matija je prišel v to deželo leta 1907, in sicer v Export, Pa. Leta 1908 se je naselil v Girardu, kjer je delal v usnjarni 35 let. Umrli je 27. novembra. Doma je bil iz Rovt nad Logatcem na Notranjskem. V stari domovini zapušča štiri brate in eno sestro, če še žive, tukaj pa ženo, podpisane brata, bratranca Matevža Kogovška, v Kenoshi, Wis., pa bratranca Leskovška. Tukaj v Girardu zapušča še več drugih sorodnikov in prijateljev.

On je bil član petih podpornih društev, in sicer SNPJ, SDZ, SKZ (ABZ?), samostojnega društva in bivše SSPZ. On je bil ustanovitelj društva 18 SSPZ in delničar tukajšnjega Slovenskega doma. Pokojni brat je bil zelo priljubljen v naselbini, kar so pričali številni venci in velika udeležba pri pogrebu. On je bil res dober človek, ker imel je odprto srce in odprte roke za trpečega človeka. Zato so se pa številni prijatelji solznih oči poslovili od njega, ko je ležal na mrtvaškem odru.

Počivaj, dragi brat v ameri-

ški zemlji, katero si pomagal bogateti s svojim trdim delom. Lepa hvala vsem, kateri ste mu darovali krasne vence in ki ste ga spremlili k večnemu počitku. Joseph Leskovec, brat.

Pismo iz Južne Amerike Cordoba, Rep. Argentina. — Meseca junija t. l. sem pisal uredništvu Prosvete, če bi nam mogli kaj pomagati, ali da bi nam pošiljali dnevnik Prosveto vsaj par mesecev. Prve številke smo dobili od 7. avgusta naprej. To je bilo veselje za člane našega Delavskega podpornega društva Edinost. Bilo jih je mnogo, ki so mi govorili: "Ja, kaj pa misliš, da imajo naši bratje v Severni Ameriki denarja, da ga mečejo proč in da bodo nam pošiljali dnevnik brezplačno? To so ogromni stroški. . .". Odgovoril sem jim, da razumem, da so stroški veliki, toda naši slovenski bratje tam na severu so vedno pokazali in radi pomagali, kadar so le mogli.

Torej ko so prišle prve številke Prosvete, bilo je vse veselo, posebno pa ženske. Člani so mi naročili, naj se v njih imenu zahvalim uredništvu in upravitelju Prosvete. Obenem tudi prosim, da bi nam še nekaj časa pošiljali Prosveto, ker upam, da bomo kmalu toliko premogli, da postanemo plačani naročniki lista, to je naše društvo. Ta list nam je torej prinesel veliko veselja. V njem vidimo imena naših znancev in prijateljev, posebno pa tudi naše brate in sestre.

V dopisu, če se ne motim datiranim 9. avgusta, sem tudi prosil Slovence v Severni Ameriki za slovenske knjige, da bi jih nam poslali. Do sedaj smo dobili samo eno pismo od našega rojaka Franka Karisha iz Minnesote, v katerem pravi ta dobra duša, da nam pošilja nekoliko knjig, za kar mu najlepša hvala. Sem popolnoma prepričan, da je tam na severu mnogo naših Slovencev, ki imajo takšna sredstva, s katerimi bi jočali in okrepčali naše društvo, ki izvira iz slovenske korenine. Torej še enkrat apeliraj na vse zavedne Slovence v Severni Ameriki, kateri nam more pomagati s knjigami, za kar mu bomo izredno hvaležni. Društveni naslov je: Slovensko delavsko podporno društvo Edinost, calle Padre Lozano Norte 47, Cordoba, Rep. Argentina.

Tukaj je sedaj nastopila že velika vročina (to pišem 18. oktobra), katere ima že tudi svoj vpliv. Dne 5. oktobra je bila tako velika toča — "granizo" — da ni pustila niti ped zelenega. Izgledalo je, kakor da bo sodni dan. Tako bomo letos zopet stradali sadja. Bolj proti severu je malo boljše, ampak je prehuda vročina, kakor na primer v Chacu. Ali vseeno je tam mnogo naših Slovencev, ki imajo svoje farme, na katerih pridelujejo koruzo in bombaž, ker to zmira dobro obrodi. Tukaj v deželi Cordobi je pa tako podnebje kot pri nas v Sloveniji, zato tudi največ prihajajo sem. Edino malo je dela, ker je le malo industrije. Jaz sem tukaj v Cordobi že 16 let in dela mi ni nikoli manjkalo. Pa tudi drugi rojaki imajo dobro delo, samo mala plača je. Slovenci delajo večinoma v gradbeni industriji. Imamo tudi nekaj Slovencev, ki so dobri arhitekti v Buenos Airesu. Tam je mnogo naših ljudi.

Ko sem bil na slovanskem kongresu v Buenos Airesu, sem obiskal mnogo naših rojakov. Bil sem pri Ivanu Krstincu, Joe-

Del plana, ki so ga dobili Rusi z reokupacijo nekega mesta na centralni fronti.

vu Petriču, Joevu Brajkoviču, Joevu Slancu — vsi Dolenjci in skoro vsi iz suhorske fare pri Metliki. Na kongres sem bil poslan kot delegat iz okraja Cordoba. Kongres bi se moral vršiti 14., 15. in 16. avgusta t. l., toda ga je policijska oblast preovedala. Tudi sem obiskal uredništvo Slovenskega lista, nekoliko društev, organizacij itd.

Meseca maja smo tukaj v Cordobi ustanovili Jugoslovansko narodno obrambo, pri kateri sem glavni tajnik. Ali uspeha je malo, ker je vse revno. Kljub temu smo že nekoliko denarja skupaj spravili, da ga pošljemo v stari kraj, kadar bo vojne konec. In to upam, da bo v kratkem. Tudi upam, da se približuje smrt nacifašizmu, potem pa bomo sodeli Hitlerja, Mussolinija in Hirohita. In napravili bomo sodbo za njih obglavljenje, ker oni so krivci in hoteli so tudi uničiti naš pošten slovenski kot tudi druge slovanske narode. Premislimo, koliko sedaj trpe naši ljudje. Tudi si mora vsak zaveden Slovenec predstavljati, da bomo morali ostro postopati proti našim sovražnikom. Torej bratje, naprej z delom in hrabrostjo, da čim prej uničimo našega sovražnika — nacifašizem!

Tudi tukaj ljudje mnogo mislijo, kaj je vendar vzrok, da Angleži ne odprejo druge fronte. Svet je že pričel slabo misliti, kaj dela Churchill, kaj dela Roosevelt. Ali hočejo, da uničijo naše brate Ruse in da Hitler pobije še tisto, kar mu je ostalo v zasedenih državah? Sedaj je čas, da se pritise in uniči tiste barbare, ki so željni slovenske krvi. In še nekaj več! Naša dekleta v starem kraju in nedolžni otroci! To ne more tako ostati, moramo se maščevati nad vsakim fašistom, če je treba tudi do smrti, samo da ohranimo našo slovensko korenino.

Še nekaj o društvenem delu. Zadnjič sem omenil, da bomo kmalu kupili zemljišče, na katerem bomo postavili naš prvi Slovenski dom. Kot predsednik Slovenskega delavskega podpornega društva Edinost se moram zahvaliti odboru, ki mi je stal na strani in pomagal pri delu. Proti koncu oktobra bomo pričeli z zidanjem in v decembru, upam, bomo že v Slovenskem domu plesali. Gotovo ne moremo dosti napraviti, ker imamo malo denarja, a vse je zelo drago. Delali bomo sami člani, samo da se več napravi z manj denarjem. Torej, člani, hkrabro naprej z delom in nobene strahu, kajti strah vodi v pogubo.

Dne 11. in 12. oktobra nas je obiskal slovenski kaplan Janez Hladnik iz Buenos Airesa. Potem pa je odpotoval nazaj proti Rosariju, od tam v Santa Fe in naprej. Tukaj v Cordobi je obiskal mnogo naših rojakov.

Končam s tem mojim pismom ter prosim drage rojake, da oprostite moji slabi "redakciji". Zelim vsem Slovincem, kamor pride ta list Prosveta, vesele božične praznike in srečno novo leto. Zelim, da bi nastopilo boljše leto, ki naj prinese svobodo našemu slovenskemu in tudi vsem drugim narodom in da se zlomi ta fašistični jarek, ki nas sedaj tako grozno pritiska k tlom.

Tudi pošiljam moje iskrene čestitke in pozdrave za božič in novo leto mojim dragim bratom in njihovim družinam, Markotu in nevesti pa nečakom v Pueblu, Colo., in Johnu v Murryju, Utah — o sestri pa ne vem, kje je.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 21. decembra 1922)

Domače vesti. V Trinidadu, Colo., je umrla Mary Trojar iz Zamosteca pri Sodražici.

Delavske vesti. Krznarji v Philadelphiji so izvajali zmago za priznanje.

Inozemstvo. Narutowicz, predsednik poljske republike, je bil ustreljen; ubili so ga poljski nacionalisti.

Sovjetska Rusija. Sovjetske čete nadaljujejo okupacijo vzhodne Sibirije.

Slika kaže japonske tanke, katere so ameriški pomorščaki razbili na Guadalcanalu.

DOLGA
ROKA

S. M. GARDENHIRE

(Se nadaljuje.)

Zgodaj sva vstala ter zajtrkovala v znanem restavrantu. Jutro je bilo zavito v rožnato meglo in obljubljal se nam je lep dan za naš izlet. Naročil sem zajtrk, dočim je Connors pregledal jutranje liste. In ko se je natak odaljal, je odložil liste ter gledal, zatopljen v svoje misli, na svoj krožnik.

"Ali bova še kdaj videla obiskovalca, ki naju je danes ponoči obiskal?" je pripomnil, kakor da bi govoril sam s seboj.

"O tem ne dvomim! Vsaj naša je obljubil, da se snidemo v Maitlandovi hiši."

"Jaz tega tako gotovo ne pričakujem," je rekel Connors počasi. "Morda, da so me prepoznali vprašali za svet. Včeraj popoldne je zapustil Maitlandovo hišo; v kratkem je eden umrl."

"Kaj?" sem vzkliknil ves prestrašen. "Jeli mrs. Maitland mrtva?"

"Ne," je odgovoril ter me nekako srepo pogledal, pri tem je s kazalcem potolkel na časopis, "toda ona mrs. Garcia."

"Kakšna vrsta usodepolnih dogodkov," sem vzkliknil ter ga začuden pogledal.

"Kakor hitro se pride v dotiko z dogodki te vrste, je treba biti na vse pripravljen," je zamisljen pripomnil. "To je pokora, ki jo plača za to, če si je človek pridobil preveč znanja o podzemeljskem človeškem delovanju. Vi ste vsled posebnega nagnjenja in naravnega nagona začeli občeavati z detektivom, in to imate zdaj od tega."

"Kaj je to ženo umorilo?" sem vprašal.

"Umorilo je v tem slučaju pravi izraz," je odgovoril Connors. "Samomor, pravi list, toda da je bivša somnambula izvršila samomor, to bi se mi moralo šele dokazati; vsekako bi bil to prvi slučaj te vrste. Spominjal se boste, koliko časa sem se bavil z izrazom "ogroženo". Navadno bi se pač samomor po taki vrsti smrtnih slučajev smatral za logično posledico, toda tu ne."

Ko sva se v kočiji peljala na kolodvor, sem tudi jaz čital poročilo v časopisu. Bila je navadna notica med dnevnimi kroniki. Ženo, ki je bila vdova in ki je živela sama zase, so mrtvo dobili v postelji; ustrčila se je v glavo, orožje je ležalo zraven postelje. Vzrok za ta prenapljeni čin ni znan. Državni pravdnik bo imel komisijonelni ogled; sina, ki je bil njen edini sorodnik in ki je na potovanju, so brzojavno obvestili.

"Kaj storite s tem dogodkom?" sem vprašal Connorsa, ko sva sedela v vlaku.

"Menim, da morem z njim precej "storiti," je odgovoril. "Govoriti moram le še z miss Maitland. Če bo govorila, tedaj bova vedela vse; ona ima ključ k tej tajnosti."

"Kaj vas je dovedlo do te misli?"

"Vaše vprašanje bi se moralo glasiti: "Odkod veste to?" Ali ni namigovala, ali ni ona prva izgovorila besedo "ogroženo"? Okoliščina, da živi njena mati in da je mrs. Garcia mrtva, ni nikakršnega pomena za razrešitev uganke. Celo vrsto žrtv imamo; razen zdravnika so vse osebe, ki nastopajo pri teh dogodkih, zapletene v zadevo. Celo če miss Maitland ne bo ničesar povedala, bom po tem pogovoru poznal resnico; njen molk, če bo pri tem ostala, ne bo manj povedal nego besede."

"Vi govorite o žrtvah, toda vsaj sva vendar slišala, da so Maitlandovi umrli naravne smrti; differitis je kaj naraven način smrti. Žrtve so bile, toda ne žrtve človeških rok."

"Mrs. Garcia je umrla vsled človeške roke," je odgovoril Connors. "In nadalje, dragi prijatelj, marsikateri morilec so morilec, čeprav nič-

sar o tem ne vemo. Tisoče morilcev nikdar ne zasledijo. Predstavljajte si, da sem jaz koga umoril — kdo bi me zasledil? Arzenik je ne-rodno sredstvo, strihnin in razne druge kisline puste sledove. Če ima človek ugodno priliko, zdravnika in nikakršnega očitnega povoda, tedaj pač more potegniti oblasti za nos. To je visoka umetnost zločincev."

Vlak se je ustavil na postaji. Za kolodvorom sva dobila voz. Mrs. Parton je sedela na zadnjem sedežu.

"O mr. Connors!" je vzkliknila, pozdravila mojega prijatelja ter prikimala meni z glavo, ne da bi v svoji vznemirjenosti razmišljala o moji navzočnosti. "Kako sem vesela, da ste prišli! Mrs. Maitland in uboga Hortenza sta popolnoma obupani — vsaj vendar že veste o smrtni mrs. Garcia?"

"Čital sem to v jutranjem listu," je odgovoril Connors, ko sva sedla v voz.

"Včeraj popoldne je bila še pri nas, in kakor se je videlo, kar najbolj razpoložena; kmalu po večerji jo je našla njena služkinja mrtvo v postelji. Služkinja je slišala strel ter odhitela v sobo, da pogleda, kaj se je zgodilo. Uboga žena je malo prej tožila, da jo boli glava, in je šla v svojo spalnico, da leže. Služkinja jo je našla stegnjeno na postelji. Blazina je bila okrvavljena, orožje pa na tleh."

"Kje je mr. Vining?" je vprašal Connors.

"Vas že pričakuje. Pripeljal se je s prejšnjim vlakom ter se odpeljal naravnost k Maitlandovim."

"Kje je stanovanje mrs. Garcia?"

"Peljali se bomo na potu k Maitlandovim mimo njenega stanovanja. Je to majhna hišica, ki je prej spadala k Maitlandovemu posestvu; le nekaj drevja je med obema hišama."

"Naj se voz najprvo tam ustavi," je rekel Connors. "Rad bi začel zadevo v tej hiši preiskovati, tako svež slučaj nudi vedno nekaj opore."

Mrs. Parton ga je nekako začudeno pogledala, vendar pa je vozniku potrebno ukazala, in po kratkem času se je voz ustavil pred vrtnimi vrati. Nizko poslopje je bilo precej oddaljeno od ceste, obdano je bilo popolnoma od zelenja, rož in grmičevja. Mrs. Parton je ostala v vozu, dočim sva s Connorsom izstopila. Šla sva skozi vrt ter vstopila v hišo skozi odprta sprednja vrata. Jokajoča, popolnoma zmešana majhna služkinja naju je komaj zapazila, neki mož, ki je sedel pri mizi, je vstal, ko sva vstopila. Najbrže je bil kak vaški dostojanstvenik, ki je čakal na državnega pravdnika.

"Kje je mrtvec?" je vprašal Connors.

Mož je pogledal proti Maitlandovemu vozu, nato je brez obotavljanja ugodil zapovedujočemu glasu in nastopu Connorsovemu ter naju peljal po hodniku v spalnico, ki je bila popolnoma zadaj hiše. Mrtva dama je ležala na postelji, pokrita s platnenim prtom tako, da se je videlo le obrise njene postave. Grozno jo je bilo pogledati vsled krvavih madežev, ki so označevali, kje ima glavo, toda Connors je šel, ne da bi kazal kako vznemirjenje, k mrtlici. Mož, ki je bil v sobi, bi brezdvomno rad govoril; dolgo je čakal, in služkinja ni rada govorila.

"Uboga dama je bila najbrže bolna," je pripomnil. "To se je že stokrat prigodilo, da so se ženske usmrtille, le ker jih je to ali ono bolelo. Pametnega povoda ni imela, le nekoliko jo je glava bolela. Ko je prišla domov, je služkinji nekoliko tožila ter je odšla v spalnico, da se nekoliko odpočije. Odprla je okno, da ima svež zrak; vendar pa ji ni postalo lažje in tudi ni mogla zastopiti."

(Dalje prihodnjič.)

THE OTHER WAY AROUND—Thousands of women are being taught war work by skilled men mechanics today but in one of General Electric's New England plants the situation is reversed. Sarah Trotsky, a veteran of 30 years in factory work, teaches Franklin R. Madison, 18, how to run her machine.

oglašal črček, in v gozdu je kula kukavica. Narava je dihalo mlado življenje, polno cvetja, veselja in zabave.

Na vrhu klanca se je ustavil voziček in Minka je morala nazaj domov, da počaka pri sosedovih pet ali šest dni. Prej se namreč ne vrne oče in mati s kupčije — pijana in preklinja joča ali pa sestrada in bleda, onemogla, gladna, izdelana in brez novčica v žepu, brez krame in brez vozička, ko jima je vse pobrala — zla sreča.

V takšnih trenutkih se je začelo novo življenje z novim stradanjem, kruto, dosledno in z vso strogostjo. Niti Minki, lastnemu otroku, nista dovolila drugega nego sam sok dvakrat na dan.

A izpremenili so se časi staršem in Minki. Deklica je imela nedolžne oči, angelški obrazek in črne lase, sladke jezik in ljubezniv pogled. Ko je nekoliko dorasla, si je znala pridobiti pri sosedih, znankah in vrstnicah priboljškov tudi brez prošnje. Marsikdo bi morda zagodrnjal vprico druge deklice, toda Minkina lepota mu je zaprla sapo. Kdo se ne klanja lepoti? Začela je hoditi v šolo. Slehrni dan se je širil krog njenih znank in znancev, da — tudi znancev.

Spoznala je učitelja v sosednji vasi, duhovnika, štacunarja, kamor je hodila po svinčnike in bonbončke; spoznala je papane in mame najprej vseh otrok iz boljših hiš, pozneje tudi očete in matere kmetijskih paglavcev, ki so jo držali kar naravnost, da je Rezijanka — ciganka.

Češče pa se je sedaj spominja-

la onega obraza s klanca tam nad rojstno hišo. Zdelo se ji je, da je za njo povsod, in da ga mora zares nekeje srečati na svetu. Upala je, da jo reši samo ta obraz vseh nadlog in težav.

Ko je odrasla šoli, se je družila samo s svojimi prijateljicami, se šalila z zaupnimi, dobrosrčnimi mladeniči, ki je niso nikdar zmerjali s pritepenko ali celo Rezijanko — ciganko. Pomagala je staršem doma, potiskala voziček za njimi po svetu, se učila šivanja, pletla nogavice, kvečkala in vezla, plela na vrtu in pomagala sosedom na polju. Za zimo je nakupila krasnih veznih vzorcev v Trstu in izdelovala lepe veznine, ki se jim je čudil vsak, kdor jih je videl. Spoznala je po svetu mnogo tujih ljudi, mnogo slovečih oseb, a tujca na klanec kakor nekaj ni mogla pozabiti. Njegove lepe oči, zapeljive besede, ki jih je prav umevala šele sedaj, in valovita črna brada je bila začrtana globoko, globoko v njenem srcu.

Vselej, ko je čula laskave besede iz ust zaljubljenega mladeniča o svoji lepoti, je vzplamtelo v njenem srcu hrepenjenje, da bi še enkrat pogledala v one oči, vsaj enkrat se vprašala smehljajoče se ustnice, če so resnične besede o njeni telesni lepoti. O, tem ustnicam bi zaupala vse, vse! A tujca ni bilo več, njenih častilcev vrsta se je pa večala, kakor je z leti rastla njena lepota. Pismeno in po vseh pravih uljudnosti jo je vprašal neki orožniški postajevođa, če bi hotela njemu nakloniti srce. Nikdo, niti Minka sama bi ne mogla

trdit, da je napačen; njej je bil včasih celo všeč, toda spakovano v pisavi in besedi se je morala smejeti: "Pa Vi gospodje, also, seveda, also, govorite najrajši nemški, also... jaz ne znam tega."

Odgovora na list ni prejel.

Pozneje je ugajala šestnajstletna devotka nekemu pazniku finančne straže. Bil je silno pohlevna, ponižna duša. Ljudje, ki je navadno imel z njimi opravila, so mu rekali "babica", prijatelji pa celo "frazlica". Prav sladko, slastno in po premmnih ovinkih, polnih ozirov in opravič, jo je samo prosil dovoljenja, če ji sme pisati. Doznavši, da to ne more biti nikomur zabranjeno po dosedanjih državnih temeljnih zakonih in spodobnostnih mejah, bi bil še rad vedel, če prejme na svoje pismo odgovor in slednjič tudi, kakšen odgovor.

"Gospod, vi hočete izvedeti od mene celo prihodnje reči! Kako naj vam odgovorim, ko mi ni znano vaše cenjeno vprašanje! To je zares preveč; kaj takšnega bi vam ne bilo treba pisati."

Pazniku se je zdelo takšna pisava preučena, pa je rajši pustil vprašanje in dekle.

Tisto jesen pozneje je prišel v sosednjo vas nov učitelj, mlad, lep, slok, ponosen, dober orglavec in pevec in tudi še samec. Bog vedi, kako da je med vsemi najbolj ugajala Zabredovi Min-

ki poslednja lastnost brhke mladeniča. Njene oči bi se najraje mudile samo na njegovo postavi in njegov glas bi postal šala, ko bi križev pot v cerkev začeli tudi štirikrat od kraja. Krasen zares je bil njegov pogled, prav takšen kot onega tujca v kostanjevi šumi; le škoda, da ni imel tudi tako mogočnega brade. Nekaj časa se tolažila Minka s tem, da si mladi učitelj še lahko zareži, bo vse dobro. V duhu je pripravila med prvimi nasveti nasvet, ko bo govoril z njo in ji razkrije svoje srčne tajnosti, da mu pustiti brado. Toda učitelj se vedno bril vsako nedeljo in Minka se ni približala niti na sto rakov.

To se ji je zdelo vendar čudno, saj ji je namenjeno, da bo nekdo gospodinjala v lepih gospodskih dvorih. Ali ni prav zaradi tega odklonila že marsikatero ponudbo? Pa ta učitelj se dela, kakor da je ne vidi. Kdo pa misli, da je? Še brada mu ni zrastle. (Dalje prihodnjič.)

AGITIRAJTE ZA PROSVETO

MALO POJASNILA NAROČNIKOM PROSVETE

Zadnje čase prihajajo pritožbe zaradi počasnega ali nepravilnega dostavljanja Prosvete. Nekateri celo kritizirajo upravo našega, kot da mi ne skrbimo dovolj za to stvar, kar pa ni res. I skrbimo kolikor največ mogoče za hitrost in točnost odposiljanja Prosvete. Ampak tu so zdaj druge razmere. Mi živimo v izrednih časih vsled vojne in prostim da bi naročniki to upoštevali imeli malo potrpljenja. Za pismo naj navedemo del pisma, smo ga prejeli iz gl. urada čikaške pošte, kjer pišejo med drugim tudi tole:

"Na tisoče izurjenih delavcev v armadi in velikih poštarnih radov je, katerim primanjkuje takih izveščenih uslužbenecov. Poleg tega je tudi zelo težko v nekaterih slučajih skoro nemogoče vzdrževati tovrstne avtomobile in druge odposiljalne priborice. Transportacija vojnih divizij in materiala je tudi vzročila veliko nerednost med poštnimi vlaki."

Vse to pa bo še bolj neredno radi večjega potovanja in prevoženja med prihajajočo bojično sezono. Trud za najboljšo izpolnitev našega dela bo neobhodno potreben od vsakega člana naše nega urada, ako hočemo, da bomo obdržali naš izvedljiv rekord v opravi pošte za bojične pisma. Torej prosimo za sodelovanje in malo potrpljenja."

Iz tega je precej razvidno, o kod prihajajo poteškoče. Vse tega apeliramo na naše naročnike za potrpljenje in pa, da ne takoj obvestijo o spremembi svojih naslovov. Skupno in splošno bomo to najlepše izvedli. PHILIP GODINA, upravitelj

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vsa enaka, za člana ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assentmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:	
Za Združ. države in Kanado \$6.00	Za Cipro in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.80	1 tednik in 6.30
2 tednika in 3.90	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.30	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plinu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.

2857 So. Lawndale Ave.

Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. druživa št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. druživa št. _____

3. _____ Čl. druživa št. _____

4. _____ Čl. druživa št. _____

5. _____ Čl. druživa št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐Podoba izza
mladosti

Povest. Spisal Ivo Trošt

I.

Zabredovi Minki je komaj vzklija prva zavednost, pa ji je bilo že znano, da je lepša od drugih. Še tisto pomlad prej nego je namerila prvo stopnjo v domačo šolo, je poznala več tovarišic, ki so ji zavidale njeno lepoto in ji zato kakor v nameček očitali, da je Rezijanka.

Neko pomladno jutro — kako bi ne pomnila krasote tega jutra? — je spremljala očeta in mater, vprežena v samotek voziček z rezijansko kramo po klanec proti bližnji vasi. Voz ni bil malo naložen in sredi klanca je bilo treba počivati. Pod svetlobo kostanjem v senci poleg ceste je sedel mlad mož, z valovito črno brado. Prav tak črno kakor kodri ob čelu Zabrekove Minke. Ni ga videla nikdar prej in nikdar več poslej. Tudi take brade ni več videla. Najrajša bi bila takoj ostala pri njem in se zatopila v njegovo modro, ljubeznivo oko in prijazno lice ter ga vprašala — kaj je

jedel danes zjutraj, da gleda tako veselo. Toda oče je kmalu zadel zanjko zopet na ramo, pokimal materi: ehi! in voziček se je pomikal dalje. "Ej, čujte, čujte, Zabreda!" zakliče tujec in lovski opravi izpod kostanja za odhajajočim Rezijanom, "lepo hčerko imate, ej!" Temu se ni Minka čudila, nimalo, marveč je čakala, da jo prijazni mož vzame s seboj. Gotovo ima doma lepo hišo, gosposke sobe, gospo in gosposke, lepo oplečene otroke. Tam bi ji bilo bolje nego doma pri starših, kjer preži od povsod nanjo beda, sovraštvo, jeza, kletvina in nezadovoljnost, celo očetu in materi je največkrat na poti. Kaj šele sosedom?

Ko bi jo tujec maral s seboj, bi ne gledala več doma tistih neizmernih kupov cunj, kosti, lončene posode, črepij in preraznovrstne šare, kjer gnezdijo podgane in miši.

Te misli so ji hipoma vzrojile v mladi glavi, in ko je tujec vnovič zaklical: "Ej, Zabreda!" je pričakovala, zagotovo, da bo vprašal zanj; toda nič takšnega. "Ta se bo lahko možila, vam povem, Zabreda!" pristavi tujec in nekam porogljivo zategne ustnice. Tudi Zabreda se je zdelo odveč ta opazka, pa je pljunil v

stran in molče vlekel voziček. Minka je še ostala na prejšnjem mestu in motrila, kako prijazno jo pogleduje tujec izpod košatih trepalnic. Skoro sram je je bilo, ko je čutila, da ji silni kri v lice. Čemu bi se ga bala? Tudi materinega odgovora tujemu gosposdu ni utegnla premišljevati. Mati je namreč odvrnila: "Ko bi imela Minka vašo doto, gospod, bi se laže, nego s tako lepoto."

"Hm!" potegne mož z doto skozi nos, vstane — kako je bil visok in vitek — vzame puško in odide s ceste preko travnikov pod goro. Deklici je bilo zelo žal, da se ni hotel nje oče dlje pomuditi s prijaznim tujcem; morda bi moža vendar še kdaj srečala in bi jo pozneje vzel s seboj.

Toda mož je odkorakal po svojem potu mirno, dostojanstveno. Minki se je zdelo, da je tudi nekoliko užaljen. Zabredov voziček je pa počasi škripal po klanec navzgor. Nič hitreje se ni pomikal niti potem, ko je oče poklical Minko, da bi prišla potiskati odzadaj. Nič ni pomagala njena trditev, da potiska dobro in vztrajno.

Solnce je prijazno gledalo z vedrega neba, po drevju so prepevali krilati pevci, v travi se je

Looking Over Dad's DSC Medal

Tiny Paga Kalakuka, 5, reflectively bites her finger as she looks at the Distinguished Service Medal which her mother received during ceremonies held in Washington. The decoration was given to her father, Lieut. Col. Theodore Kalakuka, reported missing in action in the Philippines.